11 клас

1 тур

Паважаныя члены журы!

У тэарэтычным туры прадугледжана выкананне 8 заданняў, пры правільным рашэнні якіх удзельнікі алімпіяды маглі набраць 219 балаў. Правільныя адказы і прыкладныя крытэрыі выстаўлення балаў за кожны кампанент задання абазначаны ў тэксце адказу.

I. Паважаныя члены журы!

У заданні I патрабавалася прачытаць фрагмент гістарычнай крыніцы, адказаць на пытанні. Інфармацыя, якая адсутнічала ў удзельнікаў, выдзелена тлустым шрыфтам.

Максімум за заданне – 32 балы.

«… даводзім да ведама гэтым нашым лістом … што, жадаючы прымножыць усеагульнае дабро і палепшыць становішча нашага горада … гэты наш горад… з права літоўскага і рускага… на права нямецкае, … пераводзім на вечныя часы. Пастанаўляем і даём ім магчымасць, згодна з гэтым … правам, рабіць поўнае кіраўніцтва…

Жадаем таксама, каб усе жыхары названага горада карысталіся гэтым правам… і ў любой справе ва ўсім яго прытрымліваліся. …Усіх тых людзей аддаляем ад гарадскога і баярскага права і навечна вызваляем іх ад суда і ўлады ўсіх ваявод, паноў і старостаў… А калі хто ў чым будзе вінаваты, павінен, па справядлівасці, устаць перад войтам, бурмістрам і радцамі. Калі ж войт або бурмістры вырашаць несправядліва, тады па гэтай справе павінны будуць выклікацца да нас саміх і нам вырашаць, каго якім правам судзіць…».

1) Укажыце, як называецца гістарычны дакумент, з якога ўзяты дадзены фрагмент.

[Прывілей гораду Мінску – 3 балы]

2) Што, згодна з дакументам, атрымліваў горад Мінск?

[Магдэбургскае права – 2 балы]

3) У якім годзе быў выдадзены дадзены дакумент?

[1499 г. – 2 балы]

4) Кім быў выдадзены дадзены дакумент?

[Аляксандрам Казіміравічам – 2 балы]

5) З якой мэтай Мінску давалася новае права?

[Жыхары вызваляліся ад феадальных павіннасцей, суда і ўлады ваявод, старостаў і іншых дзяржаўных службовых асоб. Мяшчане стваралі органы мясцовага самакіравання, выбіралі свае суды, кантралявалі фінансава-гандлёвую дзейнасць, адказвалі за абарону. Ім

гарантаваўся свабодны занятак рамяством, гандлем, земляробствам. Шматлікія натуральныя павіннасці, якія існавалі раней, замяняліся адзіным грашовым падаткам. – 8 балаў (+ да 5 балаў, калі ўдзельнік назаве іншыя правільныя звесткі)]

6) Як называўся орган, які ажыццяўляў кіраўніцтва горадам? **[Магістрат – 2 балы]**

7) Хто з'яўляўся найвышэйшай службовай асобай у горадзе?

[Войт – 2 балы]

8) Які орган ажыццяўляў судаводства па крымінальных справах?

[Лава – 2 балы]

9) Які орган ажыццяўляў судаводства па грамадзянскіх і маёмасных справах?

[Рада – 2 балы]

10) Укажыце назву спецыяльнага будынка, у якіх размяшчаліся органы гарадскога самакіравання. **[Ратуша – 2 балы]**

На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 10-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2024. – § 27, с. 68–71.

II. Паважаныя члены журы!

У заданні II патрабавалася ўважліва разгледзець картасхему і выканаць заданні да яе. Інфармацыя, якая адсутнічала ў удзельнікаў, выдзелена тлустым шрыфтам.

Максімум за заданне – 20 балаў.

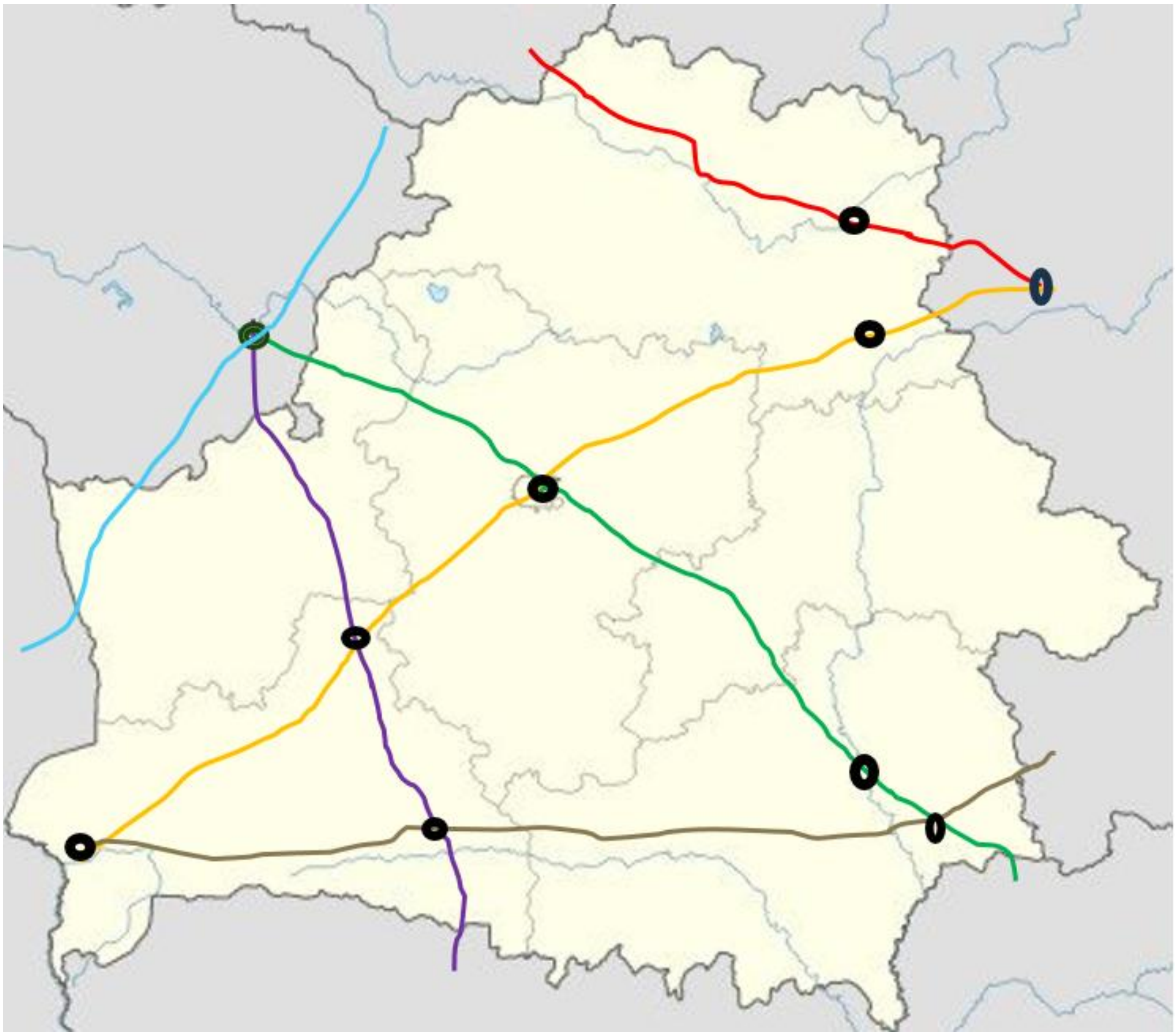

Разгледзьце картасхему, запішыце назвы чыгунак і гады пачатку руху на чыгунках у Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.:

1) абазначана блакітнай лініяй: **Пецярбургска-Варшаўская, 1862 г. (2 балы)**
2) абазначана чырвонай лініяй: **Рыга-Арлоўская, 1866 г. (2 балы)**
3) абазначана аранжавай лініяй: **Маскоўска-Брэсцкая, 1871 г. (2 балы)**
4) абазначана зялёнай лініяй: **Лібава-Роменская, 1873 г. (2 балы)**
5) абазначана карычневай лініяй: **Палескія, 1882 г. (2 балы)**
6) абазначана фіялетавай лініяй: **Вільня-Ровенская (або Палескія), 1884 г. (2 балы)**

7) праз якія беларускія гарады яны праходзілі (абазначаны чорнымі кропкамі): **<u>Брэст</u> (1 бал), <u>Баранавічы</u> (1 бал), <u>Лунінец</u> (1 бал), <u>Гомель</u> (1 бал), <u>Жлобін</u> (1 бал), <u>Мінск</u> (1 бал), <u>Віцебск</u> (1 бал), <u>Орша</u> (1 бал).**

На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, канец XVIII – пачатак XX ст. : вучэб. дапам. для 8-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, С. В. Марозава, У. А. Сосна ; пад рэд. У. А. Сосны. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2018. – § 17–18, с. 79.

На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 1 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 8, с. 100.

III. Паважаныя члены журы!

У заданні III патрабавалася ўважліва разгледзець малюнак, выканаць заданні да яго.

Максімум за заданне – 48 балаў (з іх да 15, калі ўдзельнік назаве факты, звязаныя з адлюстраванай падзеяй, якія не пазначаны тут).

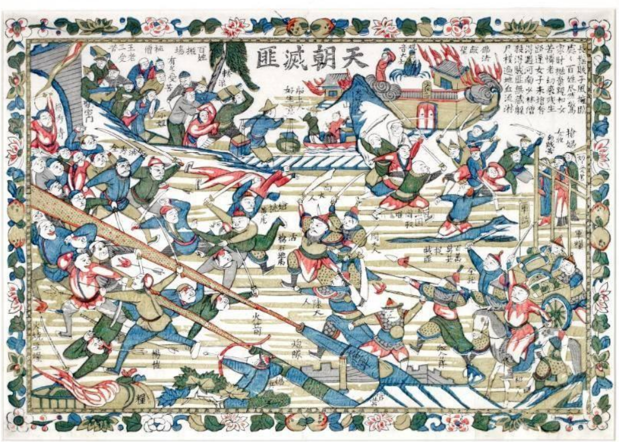

<u>1) Якой гістарычнай падзеі прысвечаны дадзены малюнак?</u>
Тайпінскае паўстанне (2 балы).
<u>2) У якім стагоддзі быў створаны малюнак?</u>
XIX стагоддзе (1 бал).
<u>3) У якой краіне адбывалася гэта падзея?</u>
Кітай – 2 балы.

<u>4) Укажыце перадумовы дадзенай падзеі.</u>

Паражэнне Кітая ў першай «опіумнай» вайне прывяло да заняпаду аўтарытэту Цынскай дынастыі, абвастрэння сацыяльных супярэчнасцей.

(3 балы)

<u>5) Укажыце гады, калі адбывалася гэта падзея.</u>

1850–1864 гг. (2 балы)

<u>6) Якую назву атрымала дзяржава, абвешчаная ў ходзе дадзенай падзеі?</u>

«Нябесная дзяржава вялікага працвітання», або «Тайпін цяньго» (4 балы).

7) Укажыце горад, які стаў сталіцай абвешчанай дзяржавы.

Нанкін (1 бал).

8) Хто з’яўляўся правадыром дадзенай падзеі?

Хун Сюцюань (2 балы)

9) Якія наступствы мела дадзеная падзея?

Англія і Францыя вырашылі скарыстацца грамадзянскай вайной у Кітаі для чарговай агрэсіі супраць гэтай краіны **(2 балы)**. Пачалася другая «опіумная» вайна 1856–1860 гг. **(2 балы).** Восенню 1860 г. англа-французскія войскі ўвайшлі ў Пекін, пакінуты цынскім імператарам і яго вяльможамі **(3 балы)**. Еўрапейцы рабавалі, знішчалі мірнае насельніцтва, спалілі помнік кітайскай архітэктуры – летнюю рэзідэнцыю (палац) імператара. Там захоўваліся тысячы твораў кітайскага мастацтва **(4 балы)**.

Цынскі ўрад капітуляваў і пайшоў на новыя ўступкі іншаземцам **(2 балы)**. Толькі пасля гэтага еўрапейскія дзяржавы аказалі дапамогу маньчжурскім феадалам у бязлітасным падаўленні тайпінаў. Тайпінскае паўстанне скончылася паражэннем, крайне аслабіўшы Кітай і кіроўную Цынскую дынастыю **(3 балы)**.

На аснове матэрыялаў: Кошалеў, В. С. Сусветная гісторыя Новага часу, XIX – пачатак XX ст. : вучэб. дапаможнік для 8-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / В. С. Кошалеў, Н. В. Кошалева, Н. В. Байдакова ; пад рэд. В. С. Кошалева. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2018. – § 25, с. 154–156.

IV. Паважаныя члены журы!

У дадзеным заданні патрабавалася запоўніць табліцу «Дзяржаўны лад Рэчы Паспалітай згодна з умовамі Люблінскай уніі». Інфармацыя, якая адсутнічала ў удзельнікаў, выдзелена тлустым шрыфтам.

Максімум за заданне – 18 балаў.

Агульнае для ВКЛ і Польшчы	Асобныя для ВКЛ і Польшчы
1. Манарх **2. Сойм (2 балы)** **3. Знешняя палітыка (2 балы)** **4. Права феадалаў абедзвюх дзяржаў набываць маёнткі на ўсёй тэрыторыі Рэчы Паспалітай (2 балы)**	**1.** Дзяржаўны апарат кіравання **2. Заканадаўства (2 балы)** **3. Судовая сістэма (2 балы)** **4. Войска (2 балы)** **5. Грашовая адзінка (2 балы)** **6. Мова справаводства (2 балы)** **7. Дзяржаўная пячатка (2 балы)**

На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 10-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага

ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2024. – § 38–39, с. 187.

V. Паважаныя члены журы!

У заданні V патрабавалася пазнаць і падрабязна апісаць гістарычную асобу, паказаную на партрэце.

Максімум за заданне – 39 балаў (з іх да 15, калі ўдзельнік назаве факты, якія не пазначаны тут).

Сямён **(1 бал)** Канстанцінавіч **(1 бал)** Цімашэнка **(1 бал)**, гады жыцця: 1895–1970 гг. **(2 балы)**. Маршал Савецкага Саюза **(1 бал)**, двойчы Герой Савецкага Саюза **(1 бал)**. Удзельнік Першай сусветнай **(1 бал)**, Грамадзянскай **(1 бал)** і савецка-фінляндскай войнаў **(1 бал)**. На пасадзе наркама абароны СССР **(1 бал)** – 1939–1940 гг. **(2 балы)** прыняў усе магчымыя меры па больш хуткім умацаванні абараназдольнасці арміі **(1 бал)**: паскорыў працэс пераўзбраення **(1 бал)**, падрыхтоўкі новых кадраў **(1 бал)**, зноў пачаў фарміраванне танкавых карпусоў **(1 бал)**. У гады Вялікай Айчыннай вайны ўваходзіў у склад Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання **(1 бал)**. З яго імем звязана правядзенне адной з першых паспяховых аперацый – Растоўскай **(1 бал)** – у 1941 г. **(1 бал)**. Пры яго ўдзеле быў праведзены шэраг найбуйнейшых аперацый: Яска-Кішынёўская **(1 бал)** у 1944 г. **(1 бал)**, Венская **(1 бал)** у 1945 г. **(1 бал)**.

На аснове матэрыялаў: Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – § 4, с. 61.

VI. Паважаныя члены журы!

У дадзеным заданні патрабавалася размеркаваць прыведзеныя ніжэй звесткі па дзвюх калонках табліцы «Палітычныя партыі рэвалюцыйна-дэмакратычнага накірунку ў Беларусі».

Максімум за заданне – 14 балаў.

Назва партыі	Год утварэння	Сціслая характарыстыка	Задачы партыі
1. Расійская сацыял-дэмакратычная рабочая партыя (РСДРП) **<u>(1 бал)</u>**	1898 г.	**1** **(2 балы)**	Бліжэйшыя задачы: звяржэнне самадзяржаўя, усталяванне дэмакратычнай рэспублікі. Канчатковая мэта – пралетарская рэвалюцыя, пабудова сацыялізму
2. Усеагульны яўрэйскі рабочы саюз у Літве, Польшчы і Расіі (Бунд)	**1897 г.** **(1 бал)**	**3** **(2 балы)**	Абарона інтарэсаў яўрэйскіх рабочых
3. Партыя сацыялістаў-рэвалюцыянераў (эсэры)	**1902 г.** **(1 бал)**	На тэрыторыі Беларусі знаходзіўся адзін з асноўных цэнтраў партыі. Партыя лічыла індывідуальны палітычны тэрор эфектыўным спосабам палітычнай дзейнасці	**2** **(2 балы)**
4. Беларуская сацыялістычная грамада (БСГ) **<u>(1 бал)</u>**	1903 г.	**2** **(2 балы)**	**1** **(2 балы)**

<u>Назвы партый:</u> Беларуская сацыялістычная грамада (БСГ); Расійская сацыял-дэмакратычная рабочая партыя (РСДРП).

Гады ўтварэння: 1897 г., 1902 г.

Сціслая характарыстыка (у табліцу ўпісвайце адпаведныя лічбы):

1. Неўзабаве пасля стварэння ў выніку арыштаў гэтая партыя страціла кіраўнікоў цэнтральных органаў, што выклікала часовую дэзарганізацыю. Дзейнасць партыі аднавілася толькі ў 1903 г. У канцы 1903 – пачатку 1904 г. групы гэтай партыі з’явіліся ў гарадах Беларусі.
2. Стваральнікамі і лідарамі гэтай партыі былі браты Антон і Іван Луцкевічы, А. Пашкевіч і інш. Пасля I з’езда партыі яна характарызавалася як сацыяльна-палітычная арганізацыя беларускага працоўнага народа.
3. Найбуйнейшая сацыял-дэмакратычная арганізацыя Расійскай імперыі. У пачатку XX ст. арганізацыі гэтай партыі дзейнічалі практычна ва ўсіх гарадах і мястэчках Беларусі.

Задачы партыі (у табліцу ўпісвайце адпаведныя лічбы):

1. Звяржэнне самадзяржаўя, усталяванне дэмакратычнай рэспублікі, права народаў Расіі на аўтаномію.
2. Шырокія палітычныя правы і свабоды, звяржэнне самадзяржаўя, усталяванне федэратыўнай дэмакратычнай рэспублікі ў Расіі. Сацыялізацыя зямлі, што прадугледжвала адмену прыватнай уласнасці на зямлю і перадачу яе ў распараджэнне органаў самакіравання, ураўняльнае землекарыстанне.

На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 1 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 11, с. 126–127.

VII. Паважаныя члены журы!

У заданні VII патрабавалася пазнаць гістарычную асобу па відарысе. Дзе магчыма, неабходна было ўпісаць прозвішча і імя. Правільныя адказы дадзены пад відарысамі і выдзелены тлустым шрыфтам.

За правільны адказ – да 2 балаў. Максімум за заданне – 18 балаў.

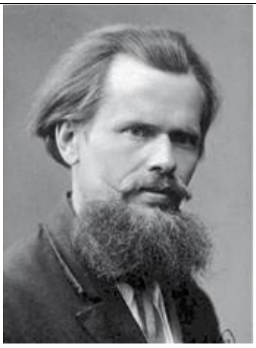		
Язэп Драздовіч На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 1 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 24, с. 286	**Ігар Бокій** На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 50, с. 294	**Мікіта Куканенка** На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. –Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 47, с. 260
		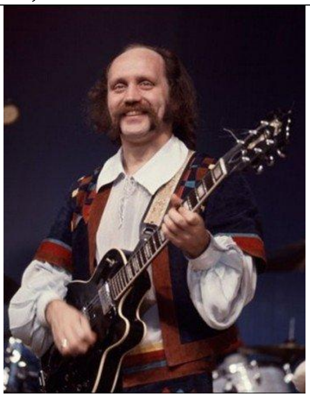
Жыгімонт ІІ Аўгуст На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 10-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд.	**Ян Гус** На аснове матэрыялаў: Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 10-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ; пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. –	**Уладзімір Мулявін** Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай гісторыі : вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя прагр. агул. сярэд. адукацыі, з беларус. мовай навучання і выхавання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) : у 2 ч. Ч. 2 / А. Г. Каханоўскі [і інш.] ;

А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2024. – § 42, с. 213	Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2024. – § 22, с. 27	пад рэд. А. Г. Каханоўскага ; пер. на беларус. мову В. М. Іваноў. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2025. – § 36, с. 137
Георгій Жукаў На аснове матэрыялаў: Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – § 5–6, с. 70	**Леў Даватар** На аснове матэрыялаў: Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – § 5–6, с. 74	**Васіль Корж** На аснове матэрыялаў: Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – § 9, с. 114

VIII. Паважаныя члены журы!

У дадзеным заданні неабходна было даць максімальна разгорнутае азначэнне да прыведзеных ніжэй паняццяў. Правільныя адказы выдзелены тлустым шрыфтам.

За кожны разгорнуты адказ – да 3 балаў. Усяго за заданне – да 30 балаў.

1. «Антыкамінтэрнаўскі пакт»	**дагавор паміж Германіяй і Японіяй, падпісаны 25 лістапада 1936 г. У лістападзе 1937 г. да яго далучылася Італія. Прадугледжваў абмен інфармацыяй аб дзейнасці Камінтэрна і сумесную барацьбу супраць яго.** Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – С. 234
2. Праведнікі народаў свету	**сучасная назва тых людзей, якія ў час Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў ратавалі асоб яўрэйскай нацыянальнасці.** На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, 1917 г. – пачатак XXI ст. : вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, У. Н. Сідарцоў,

	В. М. Фамін. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2019. – С. 173
3. «Зялёная папка»	**кодавая назва германскага плана ваенна-эканамічнага рабавання тэрыторыі СССР у гады Другой сусветнай вайны.** Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – С. 235
4. Паланізацыя	**сістэма мерапрыемстваў польскіх дзяржаўных органаў улады, устаноў культуры, каталіцкага духавенства па асіміляцыі беларускага насельніцтва.** На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, 1917 г. – пачатак XXI ст. : вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, У. Н. Сідарцоў, В. М. Фамін. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2019. – С. 173
5. Фонд Абароны (Фонд Чырвонай Арміі)	**Спецыяльны фонд, на рахункі якога паступалі добраахвотныя ахвяраванні (грашовыя сродкі і матэрыяльныя каштоўнасці), што перадаваліся грамадзянамі СССР на патрэбы фронту ў гады Вялікай Айчыннай вайны.** Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – С. 237
6. «Адліга»	**назва перыяду другой паловы 1950-х – першай паловы 1960-х гг., звязанага са змякчэннем палітычнага рэжыму пасля смерці І. В. Сталіна, паступовым пераадоленнем культу яго асобы і пачаткам частковай рэабілітацыі нявінна пацярпелых ад палітычных рэпрэсій.** На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, 1917 г. – пачатак XXI ст. : вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, У. Н. Сідарцоў, В. М. Фамін. –Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2019. – С. 169
7. Стаўка Вярхоўнага Галоўнакамандавання	**вышэйшы орган стратэгічнага кіраўніцтва Узброенымі Сіламі СССР у гады Вялікай Айчыннай вайны.** Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А.А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. — Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – С. 237
8. Асаднікі	**былыя афіцэры польскай арміі, якіх за заслугі ў польска-савецкай вайне 1919–1921 гг. польскія ўлады надзялялі зямельнымі ўчасткамі на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў перыяд яе знаходжання ў складзе Польшчы.** На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, 1917 г. – пачатак XXI ст. : вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд.

	адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, У. Н. Сідарцоў, В. М. Фамін. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2019. – С. 172
9. Пацыфізм	**антываенны рух, удзельнікі якога выступаюць супраць любой вайны.** Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэб. дапам. для 9 (11) кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. — Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2022. – С. 236
10. Нацыянал-дэмакратызм	**кірунак грамадска-палітычнай думкі, які спалучаў агульнадэмакратычныя ідэі з задачамі сацыяльнага і нацыянальнага вызвалення прыгнечаных народаў. У Беларусі ўзнік у канцы XIX – пачатку XX ст. і меў на мэце адраджэнне нацыянальнай культуры і самасвядомасці беларускага народа. У сярэдзіне 1920-х гг. абвешчаны Камуністычнай партыяй варожай антысавецкай палітыкай, накіраванай супраць дасягненняў Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г.** На аснове матэрыялаў: Паноў, С. В. Гісторыя Беларусі, 1917 г. – пачатак XXI ст. : вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / С. В. Паноў, У. Н. Сідарцоў, В. М. Фамін. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2019. – С. 171